

Számok, tények, adatok a *TÁRSADALOM ÉS OKTATÁS* sorozatról

A könyvsorozat harminckilenc kötetéből¹ két háromszerzős és nyolc kétszerzős, illetve szerkesztős. A domináns műfaj az egyszerűs tanulmánykötet, mely vagy – egy-egy kutatáshoz kapcsolódóan – eleve ide készült, vagy folyóiratban² megjelent tanulmányok (részben) átdolgozott változatait közli. Egy kötet alapját MTA doktori disszertáció, négy kötetét kandidátusi disszertáció, egy kötetét PhD-értekezés képezte, egy kötet szövege készült korábban idegen nyelven. Egy – szöveggyűjtemény jellegű – kötet az oktatáspolitikai felsőoktatási tankönyveként jelent meg, egy pedig születésnap tisztelegő kötetként készült.

A sorozat szerkesztőbizottsága előbb Halász Gáborból és Lukács Péterből, majd Lukács Péterből és Liskó Ilonából, az utolsó időszakban pedig Lukács Péterből, Nagy Péter Tiborból és Sáska Gézából állt. A kötetek előbb az Oktatáskutató Intézet Edukáció/ Educatio kiadója, majd az Új Mandátum, végül a Gondolat Kiadó³ gondozásában jelentek meg. (Megemlítenéd, hogy az előbbi két kiadó más oktatásszociológiai sorozatokkal is jelentkezett: az *Educatio könyvek*-kel és az

Oktatás és társadalom-mal, az utóbbi pedig a többféle neveléstudományi arculatot egyesítő *Iskolakultúra könyvek* kiadója is.)

Egy társadalomtudományi sorozat bemutatásához csak kevésé alkalmas a – főképp természettudományi folyóiratokra megalkotott – impaktfaktoron, citációs indexen alapuló tudománymetria. Talán jobban is tesszük, ha nem a sorozat, hanem a szerzőkből, szerkesztőkből alkotott virtuális csoport jellemzéséhez használjuk a számokat – de célszerű nem csupán tudománymetriai, hanem szélesebb értelemben vett tudomány-szociológiai objektivációkat alkalmazni.

Hét személyre jellemző, hogy egynél több kötettel⁴ járult hozzá a sorozathoz, így a harminckilenc kötet kapcsán huszonkilenc személyt kellett a vizsgálati körbe vonnunk.

A csoport – akárcsak maga az oktatáskutatás (Kozma, 2004; Nagy, 2011; Bajomi 2001; Semjén 2001; Lukács, 2001; Halász, 2001) – interdiszciplináris jellegű: tagjai közül ketten szociológusként lettek akadémikusok, a hét MTA-doktor között is van szociológus, a többiek neveléstudományból szereztek MTA

¹ A kötetek listáját lásd e cikk végén.

² A leggyakoribb ilyen folyóirat az *Educatio*, melynek szerkesztőbizottsága is erős átfedésben van a *Társadalom és oktatás* szerzői körével. Tudomány-szociológiai számítások szerint az *Educatio* a leginterdiszciplinárisabb arculatú neveléstudományi folyóirat (Biró, 2009).

³ Az Edukációnál Kravjánszki Róbert, a Gondolatnál Berényi Gábor, az Új mandátumnál több szerkesztő nevéhez kötődik a kiadással kapcsolatos munka.

⁴ Kétszerzős kötet esetén egy szerzőre fél kötetnyi gyarapodást számítottunk. Így van olyan szerző, aki 0,33 és van, aki ötkötetnyit hoz a sorozatba.

doktori fokozatot, jellemzően oktatásszociológiából, ritkábban neveléseméletből, illetve oktatástörténetből. A csoport további tizennyolc tagja szerzett kandidátusi vagy PhD-fokozatot: neveléstudósok, szociológusok, közgazdászok, történészek is vannak köztük. Ketten vannak, akik neveléstudományból és történettudományból is minősítést szereztek, egyikük még kandidátusi, másikuk már PhD-formában.

A csoport a magyar oktatáskutatás meghatározó pozícióit birtokolta az elmúlt negyedszázadban: öten álltak hosszabb-rövidebb ideig a magyar oktatáskutatás két meghatározó kutatóintézet⁵ élén, hárman vezettek ilyen irányú doktori programokat, tucatnyi-an lettek egyetemi tanárok, s vezettek e minőségükben egyetemi és főiskolai tanszékeket, egyetemi és főiskolai kutatócsoportokat. Hárman töltöttek be felsőoktatási intézményben vezető – főigazgatói, dékáni, rektorhelyettesi – pozíciót. A tagok több tucatnyi OTKA- és más hazai kutatás vezetői voltak, néhány tag nemzetközi kutatócsoportokat is vezetett.⁶

A csoport átlagéletkora magas. Heten születtek 1940 előtt, a szerzők zöme 1941 és 1960 között, s csak néhányan a 60-as és a 70-es években. Míg az 1990-es években még akadtak akkor harmincöt év alatti kötettszerzők, a 2000-es években pedig legalább társ-szerzőként jelen voltak a fiatalok, addig a 2010-es években a fiatal nemzedék szinte jelen sincs a szerzők sorában. A szerzők között nyolc nő van, a hölgyek átlagosan fiatalabbak.

⁵ Az 1981 óta működő Oktatáskutató Intézet (mely egy ideig Felsőoktatáskutató Intézet néven működött) és az 1990 óta működő Országos Közoktatási Intézet egyike sem létezik már kutatóintézetként.

⁶ Az adatok forrása a nemzetközi INTERCO-SSH-kutatás (URLt) Karády Viktor és Nagy Péter Tibor vezetésével készülő magyar adatbázisa.

Az oktatáskutatás 1991 óta működő szakmai szervezetében, az MSZT oktatásszociológiai szakosztályának munkájában a csoport nagy többsége részt vesz, a szakosztály valamennyi eddigi elnöke a csoportból került ki. Két tudományos szervezet – az Oktatáskutatók Egyesülete és a Magyar Szociológiai Társaság – választotta meg a csoport egy-egy tagját – egy-egy ciklusra – elnökévé. Az MTA Pedagógiai bizottságának a több akadémiai ciklus alatt féltucatnyi-an voltak tagjai – egy cikluson át a bizottság elnöke is a *Társadalom és oktatás* köréből került ki. Az MTA Szociológiai Bizottságának Oktatásszociológiai Albizottságába a csoport majd valamennyi tagja meghívást kapott, az MTA Pedagógiai Bizottsága Nevelésszociológiai és Neveléstörténeti Albizottságai két, illetve négy tagot hívtak meg a csoportból.

Az oktatáskutatás alkalmazott tudomány is. Az oktatáskutatás – az 1990 és 2010 közötti időszakban – az ágazatpolitika egyik legfontosabb szellemi bázisa volt (Setényi, 2001; Lukács, 2001; Halász, 2001). A csoport tagjai közül hárman gyakorló oktatáspolitikusok voltak, tucatnyi-an működtek szakértőként a parlament oktatási bizottságába delegált képviselők, illetve oktatási miniszteri kabinetek mellett. A csoporttagok tanácsaira elsősorban a liberális és baloldali oktatáspolitikai tényezők voltak kíváncsiak. Egy kötet a rendszerváltás utáni első oktatási törvényt előkészítő munkálatok eredményeképpen jelent meg.

A szorosabban vett tudománymetriai mutatókra térve: a csoport tagjainak közel fele nem vezeti adatait a Magyar Tudományos Művek Tárában (MTMT), az idősebb nemzedék jellegzetesen hiányzik innen. Az MTMT tizenhat kutató átlagosan 151 tudományos művét tartja számon, ez részben az eltérő termelékenység, részben a tudományos

pályák hosszúsága szerint erősen szóródik. A kétszáznál több művet jegyzők közül ketten a hatvanas, ketten a 70-es és egy személy a 80-as években kezdett publikálni.

A magyar oktatásszociológia – különféle tudománymetriai objektivációk szerint – tíz legjelentősebb képviselője közül nyolcan tagjai a *Társadalom és oktatás* csoportnak.

IRODALOM

- Bajomi Iván (2001): A kierielenen oktatásiügyi változások egy német ellenszere. *Educatio*. 1, 31–48. • <http://www.hier.iif.hu/hu/letoltes.php?fid=tartalomso/1102>
- Bíró Zsuzsanna Hanna (2009): A magyar neveléstudományi kommunikáció jellemzői (1997–2006): Összehasonlító tudományozsziológiai elemzés, avagy kísérlet egy nemzetközi kutatás adaptációjára. *Magyar Pedagógia*. 1, 49–76. • http://www.magyarpedagogia.hu/document/Biro_MP1091.pdf
- Fehérvári Anikó (2001): Interjúpartnereink: Gazsó Ferenc, az Oktatáskutató Intézet első igazgatója, Nagy József, a harmadik igazgató és Kozma Tamás, a negyedik igazgató. *Educatio*. 1, 125–150. • <http://epa.oszk.hu/01500/01551/00015/pdf/>
- Halász Gábor (2001): Kutatás, politika, szakértő. *Educatio*. 1, 110–124. • <http://epa.oszk.hu/01500/01551/00015/pdf/>

- Kozma Tamás (2004): Quo vadis, paedagogia? Egy tudományos közösség ön meghatározási kísérletei. *Magyar Tudomány*. 164, 11, 1217–1224. • <http://www.matud.iif.hu/04nov/05.html>
- Lukács Péter (2001): Kutatás vagy politikaformálás? *Educatio*. 1, 94–102. • <http://epa.oszk.hu/01500/01551/00015/pdf/>
- Nagy Péter Tibor (2011): Az oktatásról szóló tudomány kettős nyitottsága. *Magyar Tudomány*. 9, 1077–1089. • <http://www.matud.iif.hu/2011/09/07.htm>
- Semjén András (2001): Az oktatás gazdaságtan és oktatásfinanszírozás kutatásának két évtizede. *Educatio*. 1, 61–79. • <http://epa.oszk.hu/01500/01551/00015/pdf/>
- Setényi János (2001): Politika és oktatáskutatás Magyarországon. *Educatio*. 1, 3–14. o. • <http://epa.oszk.hu/01500/01551/00015/pdf/>
- URL: <http://interco-ssh.eu/>

A KÖTETEK LISTÁJA

- Lukács Péter – Várhegyi György (1989): *Csak reformot ne...* Edukáció, Budapest
- Kozma Tamás (1990): *Kié az iskola?* Edukáció, Budapest
- Mihály Ottó (1990): *Iskola és pluralizmus*. Educatio, Budapest
- Nagy Mária (1990): *Pedagógusok, bérek, érdekek*. Edukáció, Budapest
- Sáska Géza – Vidákovich Tibor (1990): *Tanterv vagy vizsga?* Educatio, Budapest
- Péteri Gábor (1990): *Mire, mennyit, hogyan?* Educatio, Budapest
- Lukács Péter (1991): *Színvonal és szelekció*. Educatio, Budapest
- Saad József (1991): *Regionális együttműködés a felsőoktatásban*. Educatio, Budapest
- Nagy Péter Tibor (1992): *A magyar oktatás második államosítása*. Educatio, Budapest
- Setényi János (1992): *Harc a középiskoláért: kísérletek az egységes középiskola megteremtésére az 1945 utáni Európában*. Educatio, Budapest
- Kozma Tamás – Lukács Péter (1992): *Szabad legyen, vagy kötelező?* Educatio, Budapest
- Kozma Tamás (1992): *Reformvitáink*. Educatio, Bp.

- Sáska Géza (1992): *Ciklikusság és centralizáció*. Educatio, Budapest
- Halász Gábor (1993): *Az oktatás jövője és az európai kihívás*. Educatio, Budapest
- Andor Mihály – Liskó Ilona (1994): *Az utolsó igazgatóválasztás*. Educatio, Budapest
- Ladányi János (1994): *Rétegződés és szelekció a felsőoktatásban*. Educatio, Budapest
- Havas Gábor – Kemény István – Liskó Ilona (2001): *Cigánygyerekek az általános iskolákban*. OI, Budapest
- Hrubos Ildikó (2002): *Az ismeretlen szakképzés. Az AIFSZ kutatásának tapasztalatai*. OI–Új Mandátum, Budapest
- Kelemen Elemér (2002): *Hagyomány és korszerűség: oktatáspolitikai a 19–20. századi Magyarországon*. OI–Új Mandátum, Budapest
- Nagy Péter Tibor (2002): *Hajszálcsövek és nyomáscsöportok: oktatáspolitikai a 19–20. századi Magyarországon*. OI–Új Mandátum, Budapest
- Kozma Tamás (2002): *Határokon innen, határokon túl: regionális változások az oktatásügyben, 1990–2000*. OI–Új Mandátum, Budapest
- Hrubos Ildikó – Szentannai Ágota – Verosza Zsuzsanna (2003): *A „bolognai folyamat”: az európai felsőok-*

- tatási térség gondolatának megjelenése és a megvalósítás esélyei.* OI–Új Mandátum, Budapest
- Forray R. Katalin – Hegedűs T. András (2003): *Cigányok, iskola, oktatáspolitikai.* Felsőokt. Kutint.–Új Mandátum, Budapest
- Hrubos Ildikó (2004): *A gazdálkodó egyetem.* Budapest Felsőokt. Kutint. –Új Mandátum, Budapest
- Polónyi István (2004): *A hazai oktatás gazdasági jellemzői a 20–21. századfordulón.* Budapest Felsőokt. Kutint.–Új Mandátum, Budapest
- Lukács Péter – Nagy Péter Tibor (2004): *Oktatáspolitikai: válogatás a hazai szakirodalomból.* Budapest, Felsőokt. Kutint.–Új Mandátum, Budapest
- Kozma Tamás (2005): *Kisebbségi oktatás Közép Európában.* Felsőokt. Kutint.–Új Mandátum, Budapest
- Lukács Péter (2005): *A felsőoktatás tömegesedése.* Felsőokt. Kutint., Budapest
- Karády Viktor (2005): *A francia egyetem Napóleontól Vichyig.* Felsőokt. Kutint.–Új Mandátum, Budapest
- Kozma Tamás – Rébay Magdolna (2006): *Felsőoktatási akkreditáció Közép-Európában.* Felsőokt. Kutint.–Új Mandátum, Budapest
- Bajomi Iván (2006): *Konfliktusok és konszenzusképzés az oktatásban.* Felsőokt. Kutint.–Új Mandátum, Budapest
- Havas Gábor – Liskó Ilona (2006): *Óvodától a szakmáig.* Felsőokt. Kutint.–Új Mandátum, Budapest
- Sáska Géza (2007): *Rendszerek és váltások.* Budapest Felsőokt. Kutint. –Új Mandátum, Budapest
- Sáska Géza (2007): *Közműveltség és magántudás.* Felsőokt. Kutint.–Új Mandátum, Budapest
- Nagy Péter Tibor (2010): *Utak felfelé: oktatás és társadalmi mobilitás a 19–20. századi Magyarországon.* Új Mandátum, Budapest
- Mazsu János (2012): *Tanulmányok a magyar értelmiség társadalomtörténetéhez, 1825–1914.* Gondolat, Budapest
- Polónyi István (2013): *Az aranykor vége – bezárnak-e a papírgyárak? A hazai felsőoktatás rendszerváltás utáni 20 éve – oktatásgazdasági és oktatáspolitikai nézőpontból.* Budapest, Gondolat
- Nagy Péter Tibor – Veroszta Zsuzsa (2014): *A felsőoktatás kutatása.* Gondolat, Budapest
- Biró Zsuzsanna Hanna (2014): *Bölcsészdiploma és társadalom.* Gondolat, Budapest

(NPT)

